

ПОДОБАЙЛО (Пободайло) **Стефан Данилович** (поч. 17 ст. — 1654) — діяч Національно-визвол. війни укр. народу 1648—58. Походив із с. *Носівка*, із родини підданого А. *Киселя* Данила Подобайла. Імовірно, його брат Мартин був черніг. сотником 1649. У 1630—40-ві рр. П. служив у драгунській *корогві* А. *Киселя*. Очевидно, в ході *Смоленської війни 1632—1634* організував у складі військ кн. Я. *Радзивілла* оборону Седнівської волості, потім служив у гарнізоні *Кодака* в той час, коли там діяли І. *Богун*, П. *Головацький* та ін. Із вибухом Національно-визвол. війни укр. народу серед. 17 ст. взяв у ній активну участь, став одним із найближчих сподвижників черніг. полк. М. *Небаби* та М.-С. *Кричевського* як наказний черніг. полковник. Брав участь у *Лоевській битві 1649*. У «*Реєстрі Війська Запорозького*» 1649 зазначений серед вищої старшини *Чернігівського полку*. Разом із М. *Небабою* керував облогою Гомеля (нині місто в Білорусі) в червні 1651, вів дипломатичні переговори з польним гетьманом литов. кн. Я. *Радзивіллом*. Після загибелі М. *Небаби* під час битви під *Рінками*, в якій брав участь і П. (липень 1651), він став черніг. полковником, очолив оборону Сіверщини від ворожого наступу. Після *Зборівського договору Криму з Польщею 1649* П. увійшов до числа лідерів радикально налаштованої *козацької старшини*, складав особливі реєстри свого полку, внаслідок чого не раз вступав у конфлікти з гетьманом Б. *Хмельницьким*. Через це гетьман певний час не визнавав його як полковника і 7 лютого (28 січня) 1652 навіть видав наказ про необхідність виконання П. умов *Білоцерківського договору 1651*. Саме П. був одним з ініціаторів повстання проти Білоцерківського миру навесні 1652, через що Б. *Хмельницький* заарештував його, але потім звільнив (за ін. даними, полковнику вдалося втекти). Пізніше він знову очолив Черніг. полк, як черніг. полковник брав участь у *Переяславській раді 1654*. У жовтні 1654 на чолі свого полку брав участь в облозі Старого Бихова (нині м. Бихов Могильовської обл., Білорусь), де й загинув.

В.І. Подолінський.

С.А. Подолінський. Вірогідне фото.

Похований у *Чернігівському Свято-Троїцькому Іллінському монастирі*, відбудованому 1649 на його кошти.

Удова П. жила в Чернігові, його нащадки значилися в 2-й пол. 17 — 18 ст. серед козаків Черніг. полку.

Літ.: Документи Богдана Хмельницького 1648—1657 рр. К., 1963; Документи об Освободительной войне украинского народа 1648—1654 г. К., 1965; *Грушевський М.* Історія України-Руси, т. 8 — 9, ч. 1—2. К., 1995—97; *Мицик Ю.А.* Степан Подобайло. В кн.: Полководці Війська Запорізького, кн. 2. К., 2004.

Ю.А. Мицик.

ПОДОЛІНСЬКИЙ Василь Іванович (у ніч із 14 на 15.01.1815 — 24.08.1876) — громад. і політ. діяч у *Галичині*, публіцист. Н. в с. Біличі (нині село Старосамбірського р-ну Львів. обл.). Середню освіту здобув у *Львові*, Перемишлі (нині м. Пшемисль, Польща) і *Чернівцях*. Навчався 1837—41 у Львів. ун-ті (теологія), належав до польсько-укр. таємної орг-ції «*Сини Вітчизни*». Із 1843 був священником. Під час революції 1848—49 в Австрійс. імперії написав і намагався видати брошуру «*Слово перестороги*» (єдиний набраний примірник знайдений 1913), в якій обґрунтував право укр. народу на нац. незалежність у контексті нац. визволення ін. поневолених народів, насамперед слов'янських. Виступав за налагодження на засадах рівноправ'я і взаємоповаги міжнац. взаємин, зокрема українсько-польс. у Галичині. Ідеалом П. була незалежна Україна у федеративному зв'язку слов'ян. демократ. республік. Після революції 1848—49 П. не перестав цікавитися укр. рухом, поглиблював свої знання з історії. 1859 заснував у Маневі (нині село в Польщі) одну з перших в Ясельському пов. нар. школу. 1868 надрукував у львів. ж. «*Правда*» істор. дослідження «*Маркомани*», в якому, виявивши ґрунтовне знання істор. джерел, відстоював слов'ян. походження племені маркоманів, відомого своїми війнами проти *Риму Стародавнього* в 1—2 ст.

П. у с. Манів.

Дж.: Василь Подолінський. Слово перестороги [Сянік, 1848]. Упорядник Ф. *Стеблій*. Львів, 2001; Василь Подолінський. *Słowo przestrogi*. В кн.: Лірвак з-над Сяну. Перемиський друки середини XIX століття. Упоряд-

ник В. *Пилипович*. Перемишль, 2001; Wasyl Podolynski. *Słowo przestrogi*. В кн.: *Stefan Kozak*. Polacy i Ukraińcy w kręgu myśli i kultury pogranicza. Epoka romantyzmu. Warszawa, 2005.

Літ.: *Шурат В.* На досвітку нової доби. Львів, 1919; *Стеблій Ф.* Визначна пам'ять української політичної думки середини XIX ст. — «Слово перестороги» Василя Подолінського. «ЗНТШ» (Львів), т. 228. 1994; *Steblii F.* Wasyl Podolynsky's *Słowo przestrogi* and Ukrainian-Polish Relations in Nineteenth Century Galicia. «Journal of Ukrainian Studies», 1998, vol. 23, no. 2.

Ф.І. Стеблій.

ПОДОЛІНСЬКИЙ Сергій Андрійович (31(19).07.1850—12.07(30.06).1891) — учений, мислитель, громад. і політ. діяч. Н. в с. Ярославка (нині село Бобровицького р-ну Черніг. обл.) в заможній дворянській сім'ї. Навч. вдома, кінцеві іспити склав у 1-й Київ. г-зії (1866). Продовжив освіту на фізико-мат. ф-ті Київ. ун-ту (1867—71), який закінчив із золотою медаллю. Відвідував марксистський гурток викладача-демографа М. *Зібера*, був активним членом народницької групи «*чайковців*».

У січні 1872 виїхав до Парижа (Франція), де розпочав вивчення медицини із проф. К. *Бернаром*. Познайомився з рос. народником П. *Лавровим*, поринув у життя народників-емігрантів. У Лондоні (Велика Британія) зустрів К. *Маркса*, поділяв його екон. теорії, але засуджував за політ. централізм. 1873—74 продовжував мед. студії в Цюриху (Швейцарія), одночасно помагав П. *Лаврову* видавати ж. «*Вперед!*», де публікував статті з *економічної історії*. П. закидав рос. народникам нехтування нац. питанням і намагання підпорядкувати собі нац. рухи в Російській імперії. Відвідував різні країни Європи. Перебуваючи в Україні 1874, П. став активним членом «*Молодої громади*», брав участь у кийв. міжнар. археол. з'їзді. У родинному маєтку Ярославка лікував хворих селян, писав соціаліст. брошури укр. мовою («*Парова машина*»), які видавав у *Відні* його галицький однодумець О. *С. Терлецький*. Від 1875 в газ. «*Київський телеграф*» вміщав статті про свої враження від подорожі по *Австро-Угорщині*, в яких доводив нац. єдність тамтешніх українців і наддніпрянського населення. У травні 1876 одержав від Брестлавського ун-ту диплом лікаря.

Із липня 1876 до червня 1877 жив у Києві, займався «громадівськими» справами, писав науково-популярну монографію про хліборобство в Україні, яку вислав М. Драгоманову для публікації у Швейцарії. На поч. 1878 виїхав із дружиною за кордон, де співпрацював із М. Драгомановим над українознавчими темами. Навесні 1879 здійснив поїздку до Іспанії, описав її, порівнюючи Каталонію з Україною. Закінчив монографію «Ремесла й фабрики на Україні», яку М. Драгоманов видав 1880. У січні 1880 у франц. ж. «Міжнародний огляд біологічних наук» вийшла стаття П. «Людська праця і збереження енергії», в якій автор пояснював Марксову теорію додаткової вартості в термінах нагромадження і зберігання сонячної енергії людською працею. 6 версій статті з'явилися нім., італ. і франц. мовами. Сьогодні науковці вважають автора предтечею екологічного мислення. Стаття «Праця людини та її відношення до розподілення енергії» започаткувала засади оригінальної теорії праці не лише в екон., а й у моральних категоріях, що аналізувалися під кутом зору природничо-наук. процесів.

Разом із М. Драгомановим і М. Павликом видавав у Женеві укр. час. «Громада», підписав його радикальну політ. «Програму». 1882 П. припинив наук. і громад. роботу. 1885 мати привезла хворого П. до Києва, де він згодом помер. Похований на *Аскольдовій могилі*. Пам'ятник тепер на Звіринецькому кладовищі.

Тв.: Очерк развития международной ассоциации рабочих. «Вперед!» (Женева), 1873, т. 1; 1874, т. 2; Парова машина: Казка. Відень 1875; Про багатство та бідність: Розмова перва. Відень, 1876; Про хліборобство: Частина перва: Про те, як наша земля стала не наша. Липськ. 1877; Життя й здоров'я людей на Україні. Женева, 1879.

Праці: Le nihilisme en Russie. «La Réforme» (Paris), 1879 (15 septembre); (15 octobre); Le travail humain et la conseration de l'energie. «Revue internationale des sciences biologiques» (Paris), 1880, t. 5, no. 1 (15 janvier); Громадівство і теорія Дарвіна. «Громада» (Женева), 1880, № 1; Ремесла й фабрики на Україні. Женева, 1880; Социалисты украинцы в Австрии. Женева, 1880; Труд человека и его отношение к распределению энергии. «Слово», 1880, 4/5 (апрель—май); Из поездки в

Испанию. «Русская мысль» (М.), 1882, кн. 10 (октябрь).

Літ.: Грушевський М. С. З починів українського соціалістичного руху: Мих. Грушевський і женевський соціалістичний гурток. Відень, 1922; Корнійчук Л. Я., Мешко І. М. Економічні погляди С. А. Подолінського. К., 1958; Паушук А. І. Соціологічні та суспільно-політичні погляди С. А. Подолінського. Львів, 1965; Martinez-Alier J., Schllüpmann K. The History of Agricultural Energetics: Podolinsky. В кн.: Ecological Energy, Environment and Society. New York, 1987; Злупко С. М. Сергій Подолінський — вчений, мислитель, революціонер. Львів, 1990; Корнійчук Л. Я. Життя й діяльність С. А. Подолінського. В кн.: Подолінський С. А. Вибрані твори. К., 2002; Сербин Р. Життя й діяльність Сергія Подолінського: Біографічний нарис. В кн.: Подолінський С. Листи та документи. К., 2002.

Р. Сербин.

«ПОДОЛЬСЬКІЕ ЕПАРХІАЛЬНЫЕ ВЕДОМОСТИ» — офіц. газета Подільської епархії РПЦ. Видавалася 1862—1905; виходила 1862—80 двічі на місяць, 1880—1905 — 4 рази на місяць. Редакторами часопису були протоіерей П. Троїцький, архієрей і викладач Подільської духовної семінарії Є. Струмінський, ректор семінарії, архімандрит Феогност, ректор семінарії, архімандрит Мемнон, протоіерей В. Княжинський, протоіерей З. Шморгунов, інспектор духовної семінарії О. Павлович, викладач семінарії і наглядач кафедрального собору М. Яворовський, ключар кафедрального собору Ю. Сіцінський, секретарі консисторії М. Нікітін і І. Савич.

Складалася з офіційної і неофіційної частин; у першій друкувалися урядові постанови, розпорядження Найсвятішого Синоду, накази епархіальної влади, епархіальна хроніка, повідомлення про призначення священників на посади, їхні нагороди, вакантні посади в парафіях, маршрути архієреїв під час об'їзду епархії та ін., у другій — матеріали з повсякденного життя правосл. духовенства Поділля, замітки й повідомлення про різні події культурно-освіт., і громад. життя в епархії, історико-геогр. описи парафій, розвідки з історії, археології і етнографії Поділля, проповіді та богословські праці архієреїв, спогади, епістолярії, некрологи, бібліографічні нотатки тощо.

Публікувалися розвідки, присвячені історії окремих монастирів і храмів епархії: Кам'янецького кафедрального Свято-Іоанна-Предтечинського собору (1862, № 2), Кам'янецького Свято-Троїцького монастиря (1868, № 18—21), грец. Свято-Георгієвської церкви в Могилеві (нині м. Могилів-Подільський; 1868, № 17), давніх правосл. храмів Поділля (1890, № 16, 17, 37, 39, 40, 42), Бакотського монастиря (1892, № 39); населених пунктів Поділля: містечок *Сатанів* (1862, № 3), *Меджибіж* (1862, № 15), *Ярмолинці* (1862, № 17), *Жванець* (нині село Кам'янець-Подільського р-ну Хмельн. обл.; 1869, № 4), *Гусятин* (1869, № 19), давньої столиці *Пониззя* — *Бакоти* (1889, № 46—49) та ін. У часописі друкувалися документи з історії Поділля: журнал майора А. Пташинського кінця 18 ст., грамота короля польс. і верховного кн. литов. Владислава II *Ягайла* на с. Лядава (нині с. Лядова Могилів-Подільського р-ну Він. обл.); а також ін. істор. джерела: текст розмови ректора Київ. колегіуму *І. Галатовського* з єзуїтом А. Пекарським (1868, № 12), універсал і грамота *Б. Хмельницького* (1887, № 47—48). Чимало матеріалів було присвячено висвітленню християн. милосердя, діяльності добродійних орг-цій, церк. братств, зокрема, щодо збору коштів на користь поранених рос. воєнків у сутичках із поляками, правосл. паломників у Палестині, правосл. місіонерських т-в, слов'ян. населення Балканського п-ова, постраждалого під час Сх. кризи серед. 1870-х рр. У неофіц. частині видання велася також хроніка культурно-освіт., церк. і наук. життя Поділля, подавалася інформація про діяльність світських і духовних навч. закладів.

Із січня 1906, згідно з постановою з'їзду депутатів Подільської епархії, замість час. «П. е. в.» почали виходити шоденна газ. «Подолія» і щомісячний ж. «Православная Подолія» (редактор — Ю. Сіцінський). Редакція останнього намагалася наслідувати традиції попереднього видання й відображала погляди правосл. духовенства на бурхливі політ. події того часу, зокрема, у роки *Першої світової війни* на її шпальтах друкувалися матеріали про подільських кліриків, які